

Hälsoskatt, sockerskatt och utarmande av företagsverksamhet

Finlands social och hälsa (Soste) rf:s huvudekonom **Jussi Ahokas** och chefen för samhällsrelationer **Ulla Kiuru** tog ställning för hälsobaserad beskattning i sin insändare ”Terveysvero on sekä mahdollinen että tarpeellinen (Hälsoskatten är både möjlig och nödvändig)” i Helsingin Sanomat den 2.7.2021. Enligt dem har ”konsumenten en drivfjäder att välja det hälsosamma alternativet, om en ohälsosam produkt i en produktgrupp kostar mer än en motsvarande hälsosam produkt”. På så sätt skulle vår matmiljö uppmuntra konsumenterna att välja hälsosammare produkter än de nu väljer. I sin insändare kommenterar de

beslutsfattare i Finland som stiftar en lag som förutsätter att finländska bageri- och konditoriföretagare är tvungna att efter sina sedvanliga 12–14 timmar långa arbetsdagar utföra olika beräkningar angående totalsockerhalten i bananbitar eller tårter och/eller slutprodukternas vikt. Hur skulle man över huvud taget genomföra insamlandet och statistikföringen av sockerdata i cirka 700 finländska bagerier och/eller konditorier? Och hur skulle denna datainsamling övervakas? Antagligen genom att med skattepengar anställa mer statliga ämbetsmän som övervakar företagen och kan bötfälla bageri- och konditoriföretagare med diverse ”ordningsböter”^{*}.

Livsmedelsindustriförbundet ETL-ledarna **Heli Tammivuoris** och **Marleena Tanhuanpääs** insändare som publicerades på tidningens insändarsida den 23.6.2021 med rubriken ”Mallinnettu terveysvero ei vastaa arkitodellisuutta (Modellen för hälsoskatten motsvarar inte vardagsverkligheten)”. I ifrågavarande insändare konstaterade ETL-ledarna att ”Finansministeriet utredde i sin omfattande sockerskattarbetsgrupp grundligt förutsättningarna för sockerbeskattning som ett sätt att öka skatteinkomsterna och främja hälsosam näring. Arbetsgruppen konstaterade i sin eniga slutrapport (2013) att en hälsobaserad sockerskatt skulle vara väldigt utmanande, både vad gäller effekter på hälsa och EU-lagstiftning.” Enligt Tammivuori och Tanhuanpää skulle genomförandet av hälsobaserad beskattning kräva nya informationssystem och enormt mycket byråkratiskt arbete, vilket i sin tur skulle höja skatteuppbördens kostnader avsevärt och minska skattens nettoavkastning.

Åren går och nya historier kommer, men det ser ut som om diskussionen kring och kraven på en sockerskatt, den här gången under namnet hälsoskatt, kommer alltid upp igen och igen som ett flöte vid metning. Ibland är det enskilda politiker som tar upp ämnet, ibland olika hälsoorganisationer, som nu Soste rf. Det är i sig förståeligt att diverse hälsoorganisationer föreslår introduktionen av en hälsoskatt. Det som är besynnerligt är hur ibland även riksdagsledamöter i partier som representerar företagen tar upp idén med denna typs av skatt, åtminstone i politiska festtal.

En socker/hälsoskatt låter som en bra och enkel idé, men praktiken är något helt annat. Redan sockerskattarbetsgruppens mellanrapport 2012 tog upp hurdant administrativt besvär en sockerskatt skulle orsaka företagen. Om bageri- och konditoribranschens företag hade arbetsgruppen följande att säga när de behandlade olika modeller för uppbörden av en eventuell sockerskatt: ”till exempel sockret i bananbitarna i en tårta skulle då beskattas, om tårter beskattades på basis av totala sockerhalten. På motsvarande sätt skulle bananbitarnas vikt beskattas i en skattemodell med slutproduktens vikt som grund.”

Man kan bara hoppas att det aldrig kommer att finnas politiska

Vad gäller Soste rf:s påstående om att konsumenten skulle ha en drivfjäder att välja det hälsosammare alternativet till sin matkorg om en ohälsosammare produkt kostade mer, kan det konstateras att det i verkligheten inte alls är självklart att konsumenterna i och med skatten automatiskt skulle övergå till hälsosammare produkter. Snarare kunde det hända att konsumenterna skulle köpa lika stora mängder delikatessprodukter som tidigare, även om dessa i och med socker/hälsoskatten blivit dyrare, och lämnade de hälsosammare produkterna i butiken. Konsumenterna ger inte gärna upp produkter som ger dem njutning och välbehag, även om de är tvungna att köpa produkter med högre beskattning. För att hälsoskatter över huvud taget skulle påverka konsumtionen borde skatten minsann vara väldigt hög. Och om skatten var hög skulle detta orsaka betydande förluster för den mångsidiga, mångformade och arbetskraftsdrivna bageri- och konditoribranschen.

Coronakrisen och statsmaktens begränsningar har handikappat i synnerhet små och medelstora bagerier och konditorier. Det vill säga just dessa företag som mest skulle skadas av eventuella hälsobaserade skatter. För det mesta producerar dessa företag kaffebröd och konditoriprodukter. Större bagerier fokuserar mest på produktionen av matbröd.

Som ETL:s Tammivuori och Tanhuanpää konstaterar i sin HS-insändare, har finansministeriets sockerskattarbetsgrupp redan 2013 gjort en grundlig utredning i saken. Slutresultatet var att introduktionen av en sockerskatt inte var vettigt med tanke på helheten, och därför genomfördes den inte. Varför skulle situationen vara annorlunda nu?

Mika Väyrynen

^{*} Längre fram i denna tidning på sidorna 14–15 finns en artikel om den nya livsmedelslagen som kom i bruk 21.4.2021 och de nya administrativa sanktioner, livsmedelstillsynens påföljdsavgifter (odningsböter, som en enskilda granskare kan påföra) m.m. som lagen fört med sig.